

*О. Коломоєць,  
аспірант кафедри теорії та історії держави і права  
Науковий керівник: А. Ф. Крижановський,  
доктор юридичних наук, професор,  
Міжнародний гуманітарний університет*

## **ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНОЇ ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ**

Дослідження митної функції сучасної держави має базуватися на міцних методологічних та історичних засадах. Насамперед, це визначається тим, що реалізація митної функції у наш час суттєво трансформується, докорінно змінюється уявлення про те, яким чином держава має діяти у сфері митного регулювання. Саме тому слід поєднати два аспекти проблеми: визначити історичний шлях митної функції держави та вивити методологічні аспекти реалізації митної функції у сучасній державі [1].

Функції всіх без винятку сучасних держав схильні до впливу науково-технічних досягнень ХХ ст. (а тепер вже і ХХІ). Цей вплив є двояким. З одного боку, з'являються життєво важливі напрями діяльності держави: підтримка науки, особливо фундаментальної, використання її результатів, розвиток і збагачення інтелектуального потенціалу суспільства. З іншого – обмеження небезпеки, яка походить від неконтрольованого появи і використання сучасних науково-технічних досягнень (ядерні технології, генетика, медична біологія, проблема клонування тощо) [2].

Також до числа факторів, що впливають на еволюцію функцій держави безсумнівно можна віднести екологічний фактор. Якщо сучасні держави не візьмуть на себе обов'язок підтримувати умови існування людей на своїй території, і не почнуть взаємодіяти з іншими державами, то в самий найближчий час настане неминучий громадський колапс, глобальна криза.

Для розгляду митної функції сучасної держави як самостійного напрямку діяльності держави важливим є звернення до історичного процесу становлення митної справи. У цьому зв'язку актуально простежити, яким чином формувалися уявлення про митну діяльність в історії української державності.

Перші документальні відомості про митні збори Київської Русі зафіксовані в договорах з Візантією. Так, 907 р., взявши в облогу Цареград, князь Олег як одну з умов договору поставив вимогу протягом шести місяців видавати руським купцям продукти харчування, влаштовувати лазню, створювати умови для безмитної торгівлі. Це посилення Л. Маркова за дослідженням К. Лодиженського.

Деякі автори висловлюють іншу точку зору. Є. Осокін, зокрема, зазначає, що систему митних зборів запровадили грецькі священики, запрошені князем Володимиром для хрещення Русі, отже, ця практика з'явилася у 988–989 рр.. К. Лодиженський, як пише Л. Марков, заперечує такі твердження і вважає, що ще до прийняття християнства Русь підтримувала торгові зв'язки з сусідами, мала на кордонах застава, спеціальні служби, які здійснювали митні збори.

Про становлення митної справи в Київській Русі писав також А. В. Кольбенко. З його публікацій випливає, що митна, система вже у той час розвивалася залежно від розширення міждержавних зв'язків і торгових відносин. І. Франко, виходячи з проведених ним досліджень з історіографії і права у старій Русі, писав: «Маємо тут сліди найстаріших руських принагідних записок, найстаріші документи міждержавних зносин Русі з Візантією» [3].

Історії розвитку митного права та проблемам його реалізації присвячено праці К. Сандровського. Митні заходи і митна політика загалом внутрішньо властиві будь-якій державі. Вони здійснюються з того часу, відколи існує сама держава, оскільки вже на ранніх стадіях формування державності практикувалися зовнішньоторгові зв'язки, проте лише протягом наступних століть формувалася зовнішньоторгова і митна політика в сучасному розумінні.

А. В. Кольбенко, досліджуючи митну політику козацької доби, приходять до висновку, що лише після закінчення національно-визвольної війни 1648-1654 рр. Б. Хмельницький спрямував свою діяльність на розвиток ремесел, промислів, торгівлі, на розширення економічних зв'язків України з іншими державами і саме тоді почала зароджуватися митна політика козацької держави. Тут були свої погляди на митно-тарифну політику. Спостерігалось заохочення ввезення і обмеження вивозу золота. Зовнішньоторговельне мито на різні товари, золото, срібло, діаманти, ідо вивозилися, сплачувалося дзвінкою монетою. Привізні коштовні метали і каміння не обкладалися митом. Товари іноземних купців, які з метою ухилення від мита вдавалися до посередництва місцевих купців, котрі видавали ці товари за власні, конфіскувалися митними чиновниками. Половина цих конфіскованих товарів надходила до гетьманської скарбниці [3].

В X ст. Київська Русь займала особливе місце у Візантійській зовнішній політиці, зав'язувалися переговори, умови диктувала не імперія, а Київський князь Володимир в зв'язку з воєнною силою.

Вже тоді на всіх шляхах біля застав стояли митники. Мито збирали на торгових площах у вигляді тамги. Трохи пізніше, крім ринкових, виникли проїзні збори у вигляді мостівщини (за проїзд через міст), перевозу (за переправу через річку), гоювщини (подушний збір за проїзд) та ін. Однак ці збори не мали прикордонного характеру. Вони стягувалися повсюдно, застави створювалися в містах і селах, слободах, на ринках і біля міських воріт. Поступово мито почало сплачуватися не з людей, а з самих товарів, які переміщалися через кордон, що мав прикордонну митницю [4].

На певному етапі розвитку окремі області, князівства, міста об'єдналися в єдине ціле – державу, і мито збиралося на її кордоні. Вже тоді митні збори набули, на думку П. М. Шеремета, сучасного змісту. Однак це сталося не одразу і поряд з митницями на державному кордоні ще довго зберігалися внутрішні застави. Древньоруська держава взяла в свої руки контроль над торговими шляхами всередині країни. Вона уклала перші політичні і торговельні угоди з іншими державами. Ними Київська Русь зміцнювала своє міжнародне становище [5].

Утім, становлення митної функції у числі самостійних функцій держави є результатом не лише історичного розвитку митної справи та розгортання законотворчої діяльності у незалежній Україні. Головна причина, на нашу думку,

полягає в усе більшій економізації сучасної правової сфери, що має коріння, передовсім, у глобалізації.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Алиев Р. М. Трансформация экономических функций государства в условиях глобализации: автореф. диссертации доктора эконом.наук; спец.: 08.00.01 – экономическая теория / Р. М. Алиев. – М., 2005. – С. 2 (46 с.).
2. Додін Є. В. Виникнення та розвиток митного законодавства в Україні / Є. В. Додін // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – О.: Юрид. л-ра, 2012. – Вип. 65. – С. 76 (С. 76–83)
3. Кольбенко А. В. Становлення та розвиток митної справи на півдні України з давніх часів до 1917 року (на матеріалах миколаївської митниці): автореф. дис. ... канд. юрид. наук; спец.: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / А. В. Кольбенко. – О., 2004. – 21 с
4. Павлов А. П. Торговельна і митна справа в Києві у IX–XIX ст. / А. П. Павлов, К. Є. Гальський. – К.: ЛАТ&К, 2008. – С. 210 (320 с.).
5. Шеремета П. М. Етапи становлення митниць і формування митно-тарифної політики / П. М. Шеремета. – Л.: Край, 1997. – С. 19 (24 с).

*А. Потапова,*

*аспірант кафедри цивільного та господарського права і процесу*

*Науковий керівник: О. С. Кізлова,*

*доктор юридичних наук, професор*

*Інституту національного та міжнародного права,*

*Міжнародний гуманітарний університет*

## ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ ТА В АНГЛІЇ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Інститут розірвання шлюбу є одним з найважливіших та найвпливовіших інститутів сімейного права не тільки нашої держави, але й інших країн світу. Досить цікавим буде розглянути і порівняти підстави та особливості розірвання шлюбу в Україні та в Англії.

Отже, в українському сімейному праві та згідно з діючим законодавством, а саме п. 2 ст. 104 Сімейного кодексу України (далі – СК України), за життя подружжя шлюб може бути припинений внаслідок волевиявлення одного чи обох із подружжя шляхом його розірвання (розлучення) [2]. Терміни «розірвання шлюбу» та «розлучення» розглядаються в теорії українського сімейного права і вживаються у правозастосовчій практиці органів РАЦСу та судів як синоніми [4, с. 918].

На відміну від українського права в Англії застосовується лише один термін для визначення поняття «розірвання шлюбу» – «divorce», тобто розлучення. Питання щодо розлучення в Англії не регулюється якимось спеціальним законом, актом чи положенням, але існують деякі акти, які містять в собі норми, що регулюють порядок та процес розлучення, це саме «Акт про розлучення» від 1857 року (Divorce Act of 1857) [5, с. 17], «Реформований акт про розлучення» від 1969 року (Divorce Reform Act of 1969) тощо.